

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Imiona i nazwisko autora rozprawy: Kinga Witek

Stopień / tytuł naukowy oraz imiona i nazwisko promotora rozprawy: dr hab. Joanna Łukasik prof. UP

Stopień / tytuł naukowy oraz imiona i nazwisko promotora pomocniczego / kopromotora:

Promotor pomocniczy dr Iwona Ocetkiewicz

Temat rozprawy doktorskiej: Zachowania prospołeczne dzieci w wieku przedszkolnym

Słowa kluczowe (max. 10): zachowania prospołeczne, dzieci w wieku przedszkolnym, eksperyment pedagogiczny

Streszczenie (max. 2 strony formatu A-4):

Niniejsza praca ma na celu wypełnienie luki, jaką wywołuje brak badań dotyczący zachowań prospołecznych dzieci w wieku przedszkolny. Nadrzędnym celem pracy było poznanie mechanizmów zachowań prospołecznych u dzieci w wieku przedszkolnym co ułatwiło autorowi dysertacji opracowanie programu wychowawczo – profilaktycznego „Nie jestem sam”. Celem eksperymentu w tej rozprawie było zbadanie. Jakie są zachowania prospołeczne u dzieci uczestniczących i nie uczestniczących w programie „Nie jestem sam”?

Podstawę teoretyczną dysertacji stanowi teoria rozwoju moralnego dziecka według Lawrence'a Kohlberga¹. Społeczno – moralny rozwój według Kohlberga obejmuje trzy poziomy, których rezultatem końcowym jest ukształtowanie człowieka dojrzałego z poczuciem dobra i sprawiedliwości². Takie rozumienie rozwoju społecznego i moralnego rozpatrywane jest na etapie powstawania zachowań prospołecznych u dzieci w wieku przedszkolnym. W definicji Małgorzaty Karwowskiej Struczyk, zachowania prospołeczne ujęte są dwojako „ W węższym ujęciu są to działań podejmowane na rzecz innych, z poświęceniem, ale bez względu na zewnętrzną nagrodę lub karę. Oraz definicja szeroka obejmuje wszystkie zachowania odbierane pozytywnie przez innych — zachowania przyjacielskie, obdarowanie kogoś, pomaganie, opiekowanie się³. Z uwagi na możliwość moderowania tych zachowań na etapie przedszkolnym konieczne wydają się poznanie ich, ponadto zachowania prospołeczne wpływają na uspołecznienie całej ludzkości. Opracowany przez autora dysertacji program wychowawczo-profilaktyczny „Nie jestem sam” odegrał fundamentalne znaczenie w prowadzonym eksperymencie. Służył on celom modelowania zachowań badanych dzieci.

¹ J. Król, *Rozwój moralny w koncepcji Lawrence'a Kohlberga. Człowiek i światopogląd*, 6, 1980 s. 113-123.

² I. Jakubowski, *Rozwój moralny dziecka według teorii L. Kohlberga*. [w:] Socjologia moralności Kiciński K. red. Warszawa 1984 s. 149-161

³ M. Karwowska-Struczyk, *Dziecko i rówieśnicy w społecznym świecie wczesnej edukacji*. W: D. Klaus-Stańska, M. Szczepka-Pustkowska(red.), *Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne. s. 368.

Okres średniego dzieciństwa to czas w którym mamy do czynienia szczególnie często z tą formą zachowania prospołecznego, które dotyczy współpracy, pomagania, dzielenia się, zyczliwości, tolerancji. Te kategorie zachowania stały się przedmiotem eksperymentu prowadzonego w niniejszej dysertacji.

Eksperymentem pedagogicznym objęto dzieci uczęszczające do przedszkola. W badaniu zastosowano eksperyment dwu grupowy z etapem pretestu i posttestu w trzech etapach. Pierwszy etap pretest polegał na wybraniu grup: eksperymentalnej i kontrolnej. Zabieg eksperymentalny pomógł poznać czy: zachowania prospołeczne występują w naturalnych sytuacjach, podczas; zabaw i zajęć dzieci na terenie przedszkola? Analiza wyników obejmowała zmienne niezależne: Programowanie oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych. Oddziaływanie wychowawczo-profilaktyczne związane z programem „ Nie jestem sam” Zmienne zależne do których należy zaliczyć : Zachowania prospołeczne dzieci będących w wieku przedszkolnym w naturalnych warunkach. Przeprowadzono obserwacje uczestniczące, test niedokończonych historii. Podczas kolejnego etapu obie grupy potraktowano w sposób zróżnicowany. Grupę eksperymentalną poddano oddziaływaniu eksperymentalnemu, w formie programu „Nie jestem sam”. W badaniu przeprowadzono łącznie dwadzieścia zajęć wychowawczo- profilaktycznych w tym: szesnaście dla dzieci i cztery dla ich rodziców, oraz pedagogizację rodziców. Natomiast w grupie kontrolnej nie wprowadzono programu. Po ustaniu oddziaływania eksperymentalnego, badanie zostało przeprowadzone w obu grupach, na podstawie obserwacji i testu niedokończonych historii. Wskaźniki potwierdziły hipotezy podjęte w ramach oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych w formie programu „Nie jestem sam”. Wskazały na zmianę częstotliwości zachowań prospołecznych dzieci sześciolletnich. Przeprowadzona analiza statystyczna udowodniła, że na pierwszym etapie pretest dzieci nie zachowywały się prospołecznie. Natomiast po wprowadzeniu program na drugim etapie częstotliwość tych zachowań wzrosła a nawet w wielu przypadkach zachowania prospołeczne występowały u dzieci zawsze.

Opracowany program okazał się skutecznym materiałem wychowawczo- dydaktycznym i przyniósł duże efekty profilaktyczne i wychowawcze. Konstruowanie takich programów dla dzieci w wieku przedszkolnym będzie perspektywą rozwoju społecznego dzieci, poprawy ich warunków w przyszłości co przedkłada się na życie społeczne całej ludzkości.

Prowadzone prace badawcze będą kontynuowane w celu poszukiwanie nowych rozwiązań dla sfery empirycznej i praktyki pedagogicznej, natomiast program wychowawczo-profilaktyczny jest materiałem metodycznym i edukacyjnym dla nauczycieli, studentów i rodziców w naszym kraju.